

ДЕЯКІ ЮРИДИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПОНЯТТЯ РОСЛИННОГО СВІТУ

*Блошенко Е.Є.,
аспірантка кафедри екологічного права,
«Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого»*

Поняття «рослинний світ» вперше було закріплено на законодавчому рівні у Законі «Про охорону природи РРФСР» від 27 жовтня 1960 року, а потім на конституційному рівні у Конституції СРСР 1977 року. В юридичній літературі дискусії щодо цього поняття виникли ще в 70-80-их роках минулого століття, коли виникла необхідність втручання людини у хід природніх процесів, які її оточують в навколишньому середовищі, та тривають на сьогодні.

Особливу увагу цьому питанню приділила у своїх працях А.Б. Іскоян, вона вперше в юридичній літературі запропонувала таке наукове визначення поняття «рослинний світ», як «сукупність диких рослин (наземних і водних), що зростають у стані природної волі на території Радянського Союзу, а також в межах континентального шельфу СРСР». [3, 16]

Але в подальшому, це поняття не було сформульовано і в законодавстві колишнього СРСР не було закріплено.

Проблематику вказаного питання вивчали такі провідні вчені: Басай О.В., Гетьман А.П., Єлькін С.В., Іскоян А.Б., Колбасов О.С., Краснов Н.І., Крассов І.О., Мельник П.В., Попов В.К., Соколова А.К., Шахрай І.С. та інші.

Закон України «Про рослинний світ» є першим та основним в екологічному законодавстві нормативно-правовим актом в Україні, що регулює відносини у сфері охорони, використання та відтворення природних рослинних об'єктів.

Згідно з цим законом, рослинний світ – це сукупність усіх видів рослин, а також грибів та утворених ними угруповань на певній території.

Якщо звернутися до тлумачного словника з екології [4], то він містить наступне визначення рослинного світу, а саме,- це сукупність усіх рослинних організмів на певній території або на земній кулі в цілому, що становлять флору й рослинність.

Відповідно до ст. 2 ЗУ "Про рослинний світ" завданням законодавства України про рослинний світ є регулювання суспільних відносин у сфері охорони, використання та відтворення дикорослих та інших несільськогосподарського призначення судинних рослин, мохоподібних, водоростей, лишайників, а також грибів, їх угруповань і місцезростань.

Класифікація і систематичні категорії царства рослин зазнали значних змін із середини 20-го століття.

Перелік об'єктів зазначених у ст. 2 ЗУ "Про рослинний світ" потрібно розглядати з точки зору систематики рослин, як одного з розділів ботаніки, що вивчає природню класифікацію рослин. Головними завданнями систематики рослин є ідентифікація та класифікація представників рослинного світу.

Так, до цього часу всі рослини були розділені на нижчі і вищі. До нижчих відносилися бактерії, гриби, водорості, лишайники і слизовики, а до вищих - моховидні, риніофіти, плауновидні, псилотови, хвощевидні, голонасінні, папоротеподібні і покритонасінні.

На сьогоднішній день в систематиці рослин існують царство бактерій і царство грибів окремо один від одного. Тому група «нижчі рослини» вже не використовується. [2, 530]

Слід відзначити, що в сучасній систематиці царство рослин поділяється на три підцарства: справжні водорості, багрянки (червоні водорості) та вищі рослини. Що ж стосується царства грибів то вони мають вищі та нижчі підцарства.[5, 7]

Згідно з цією класифікацією рослини та гриби є окремими царствами; судинні рослини, мохоподібні є відділами підцарства вищих рослин і лишайники є відділом підцарств водоростей.

Використання цих термінів у ст. 2 ЗУ "Про рослинний світ" порушуються так звані таксономічні ранги систематики. [2, 620]

Краснов Н.І. зазначав, що біологічні та інші природно-наукові характеристики природніх об'єктів та відповідних ним визначень не можуть бути автоматично сприйняті юриспруденцією для застосування у законодавстві. Право формує поняття природних об'єктів, виходячи зі своїх критеріїв, та ці поняття можуть не співпадати, але можуть і співпадати з природно-науковими.[6, 20]

Приєднуючись до вказаної думки науковця, слід зазначити, що при визначенні об'єктів рослинного світу є необхідність врахувати доробки науковців-біологів.

На мій погляд, є доцільним застосувати у ст. 2 ЗУ "Про рослинний світ" відповідні терміни притаманні природно-науковим класифікаціям та систематиці рослин.

Отже, застосувавши вище наведену класифікацію можна навести наступне положення: «завданням законодавства України про рослинний світ є регулювання суспільних відносин у сфері охорони,

використання та відтворення дикорослих та інших несільськогосподарського призначення вищих рослин, справжніх водоростей, багрянок (червоних водоростей), та вищих і нижчих грибів, їх угруповань і місцезростань».

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент кафедри екологічного права «Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» А.К. Соколова.

Список використаної літератури:

1. Закон України “Про рослинний світ” від 09.04.1999 р. // Офіційний вісник України. – 1999. – № 18. – Ст. 775.
2. Биологический энциклопедический словарь / Гл. ред. М. С. Гиляров; Редкол.: А. А. Баев, Г. Г. Винберг, Г. А. Заварзин и др. — 2-е изд., исправл. — М.: Сов. Энциклопедия, 1986. — 864 с.
3. Искоян А. Б. Проблемы совершенствования правового регулирования охраны и использования растительного мира (диких растений вне лесов): Автореф. дис... канд. юрид. наук. - Ереван, 1985. – 24 с.
4. Мусієнко М. М. Екологія: тлумачний словник [Електронний ресурс] /М.М. Мусієнко, В.В. Серебряков, О.В. Брайон. – Режим доступа: http://eduknigi.com/eko1_view.php?id=344
5. Нечитайло В.А., Кучерява Л.Ф., Погребенник В.П. Систематика вищих рослин. – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 456 с.
6. Право лесопользования в СССР / Крассов О.И.; Отв. ред.: Колбасов О.С. - М.: Наука, 1990. - 238 с.